

DEMOKRACIJA

Pomagajmo bratom v domovini, prepričano njih krik po svobodi in demokraciji! Nenehno dokazujemo svetu, da smo svobodoljubni, napredni in demokratični narod! Demokracija govori v imenu mlade, trpečega naroda v okovih diktature. Prispevajte v »Tiskovni sklad DEMOKRACIJE«!

Leto XII. - Štev. 5

Trst - Gorica, 1. marca 1958

Izhaja 1. in 15. v mesecu

Kratko življenje Maovih cvetic

Dogajanje na Kitajskem, poučen primer komunistične taktike

Poznavalci razmer na Daljnem vzhodu pravijo, da je rdeča Kitajska lani preživela svojo najtežjo krizo odkar so se komunisti leta 1949 polastili oblasti. Po sebnem dogodku, ki so se zvrstili v tej deželi v drugi polovici leta 1957 so tako poučni, da bi jih moral poznati vsakdo, ki se zanima za usodo sodobnega sveta, ki je vendar tudi njegova osebna usoda.

Ko je glas o uporih na Poljskem in Madžarskem prodril do Kitajske, je začelo vreti tudi med takajšnjimi izobraženci in študenti. Začeli so resno razmišljati o potrebi omlajenja stalinističnega vsestranskega vstopenja. Sledili so ukrepi, ki jih je zunanji svet pozdravil kot znak postopnega omlajenja duhovnega totalitarizma na Kitajskem.

Maj 1957. Lu Tun-ji je pragmatični minister Kitajske komunistične vlade proglasil, da se vedno velja staro kitajsko geslo »Pustite stotim cveticam cveteti in stotim solam tekmovali«. Čeprav je poudaril, da to ne velja za politične probleme, kjer naj bi se vedno bila potrebna popolna vstopenja, je vendar očitno priznal in dovolil obstoj različnih nazorov na duhovnem in kulturnem področju. V splošnem navdušenju nad tem geslom, ki je vsaj za špranjo odprlo vrata svetlobi duhovne svobode, so pa premočni spregledali, da je isti tovariš propagandni minister dodal, da je treba vključiti temu vse škodljive elemente iztrebiti, tako kot se dela to s komarji, podganami in vrabci.

Se pred tem so že aprila 1957. ukazali in pripravljali »svobodne debate«, na katerih naj bi vsakdo povedal, kaj misli o raznih problemih in težavah, ki tarejo kitajsko javno življenje. Debate naj bi bile del borbe proti trem lobam: sektizmu, subjektivizmu in birokratizmu. Pri tem so namerno poskrbeli, da so bili prvi kritiki nekomunisti. Tako so najprej spregovorili zastopniki tzv. demokratičnih strank, nato univerzitetni profesorji, razni visoki funkcionarji, nekdanji kapitalisti itd. Njihove kritike so bile ostre. Tisti, ki so po izkušnjah iz preteklosti slutili, da gre za nevarno past, so hoteli molčati. A niso smeli. Molk je bil prepovedan. Samo tujina, ki je vse to opazovala od daleč, je mislila, da prisostuje resničnemu nastajanju novih razmer v Maovi Kitajski.

Partija je spretno podžigala te »svobodne diskusije«. Tako so celo nezaupljivci končno odprli usta in si dali duška. Začeli so napadati vsemogočnost partije, spraševali so komuniste, ali mislijo, da je Kitajska samo njihova, odrekli so jim pravico, da bi monopolizirali šolo. Gospodarski strokovnjaki so optočevali Sovjetsko zvezo, da iskorišča Kitajsko. Po vojni je Mandžurijo oropala industrijskih naprav, zdaj pa prodaja le stroje Kitajski po neverjetno visokih cenah. Sami sodniki so trdili, da v deželi ni pravice, ker morajo soditi tako, kot hoče partija, ne pa kot določa zakon.

Maja in junija je debata, o kateri so časopisi na široko poročali, dosegla svoj višek. In šele takrat so objavili popolnejši tekst Maovega govora iz meseca februarja, s katerim je ta kitajski prvak pravyzprav sprožil znak za začetek tzv. »liberalnega odboja«. In vsi, ki so nasledili, so zdaj lahko brali, da je Mao res predvidel svobodo diskusije svobodno rast »100 cvetic«, za katere naj bi na kitajski

gredici bilo dovolj prostora, toda samo za marksistično-leninistične cvetice, za marksistično-leninistične nauke ne pa za druge.

Kot po ukazu je vse kitajsko časopisje spreminilo svoj dotedanji ton pisanja. 1. julija je vodilni dnevnik »Ljudski glas« v uvodniku bistro in odkrito priznal, da je »partija dovolila svobodno debato samo zato, da bi nasprotnike izvalila iz njihovih skrivnih mišljih lukenj.« 11. julija je propagandni minister Lu Ting-ji že govoril o ofenzivi »desničarskih elementov«, ki jo je treba v kali zatreti.

Varljiva taktika liberalizacije je prevzela svoj resnični videz razrednega boja. Uradno je še vedno obveljala pravica do svobodne debate, toda zdaj je vedel, da velja ta svoboda samo za komuniste. Prejznejše nekomunistične kritike so začeli pozivati na množične sestanke, na katerih so se morali zagovarjati in samoočistiti. Tudi pri tem se komunisti držijo po možnosti bolj v ozadju. Sestanke organizirajo tako, da se na njih po medsebojno prepirajo in obtožujejo sami univerzitetni profesorji, sami študentje ali

sami pripadniki nekomunističnih strank. Na zunanjsko skušajo ohraniti videz, da to dela ljudstvo, ne pa partija.

Kako potekajo te debate v novih okoliščinah kaže primer univerzitetnega docenta Ko Pei-hija, ki je sam za sebe izjavil, da ni nič drugega kot »strupen plevel« in »pomilovanja vreden element«.

Zaključni udarec je sledil 1. avgusta 1957. Izšel je zakon, s katerim vlada lahko pošlje na prisilno delo vse »delomrzneže« tudi take ki ne najdejo dela, pa čeprav ga iščejo, vse »protirevolucionarne in protisocialne« elemente, ki sicer niso zagrešili nobenega po rednih zakonih kaznivskega dejanja, vse tiste, ki so izgubili svoje dosežene delovno mesto zaradi svojega zadržanja v teku svobodne debate kampanje in končno vse tiste, ki ne marajo sprejeti delovnega mesta, katerega jim nakaze oblast.

Po novem zakonu je dovolj, da solá, obratno vodstvo, delovni kolektiv ali celo družinski člani obtožijo nekoga iz svoje srede, da je »protirevolucionar« ali da »socialno škodljivo«, pa že roma na prisilno delo. Tako je na Kitajskem začela največja čistka, ki še vedno traja.

Dogodki po svetu

ARGENTINSKE VOLITVE so zopet enkrat potekle demokratično. Tako vsaj lahko sklepamo iz dejstva, da je na njih zmagal levi radikal Frondizi, za katerega so glasovali tudi peronisti in komunisti, medtem ko je propadel radikal centra, Balbin, ki je veljal za nekakega kandidata sedanje Aramburjeve začasne vlade. Frondizi je dobil 4.084.586 glasov, Balbin pa 2.580.269 glasov. Kandidat krščanskih demokratov je dobil 280.064 glasov, socialistov 253.857, konservativcev pa 172.067 glasov. S svojo zmago si je Frondizi pridobil več kot dvotretjinsko večino v poslanski zbornici in dvotretjinsko v kolegiju volilnih moč, ki ga bodo 17. marca prav gotovo izvolili za predsednika republike.

Peronisti in levičarji so navdušeni nad Baldinovo zmago. Toda samo bodočnost bo pokazala, ali so njihovi upi upravičeni. Baldin je bil namreč od vsega začetka solidaren s političnimi skupinami, ki so izvedle državni udar proti Peronu, čeprav sam pri tem ni sodeloval. Je pa izrazilo socialno usmerjen in to zna koristiti bodočemu razvoju argentinskega življenja.

Arturo Frondizi je potomec italijanskih emigratov. Rodil se je leta 1908 in je po izobrazbi pravnik. Svoje nasprotnike in prijatelje je pozval h koristnemu sodelovanju za obnovo domovine, napovedal je splošno politično amnestijo, reformo sedanje ustave, ki izvirja iz leta 1853 in spoštovanje popolne samostojnosti sodstva.

Frondizi bo prevzel svoje predsedniške funkcije 1. maja.

EGIPTOVSKO-SIRISKI PLEBISCIT o združitvi obeh držav, je 21. februarja prinesel veliko zmago Naserju. Za združitve obeh držav in za izvolitev Naserja je glasovalo v Egiptu 99,99 odstotkov volivcev, v Siriji pa 99,98 odstotkov volivcev. O nasprotnikih torej takorekoč ni ne duha ne sluha. Naser je s tem postal dejanski diktator obeh dežel, saj bo imenoval celo poslance.

Avstrijci, ki so doživeli podoben »Anschluss« pred drugo svetovno vojno pomilovalno opazujejo Sirijce, ki so se tako slepo odrekli svojih samostojnosti. Pravijo, da celo razumejo. Pravijo pač o podobnem zanosu, kakor je pred skoro tridesetimi leti zajel Avstrijce, ki so se tudi slepo izročili volji enega diktatorja. Tudi takrat so govorili zanesenjaki, pametni pa so morali molčati. Istrenjenje, ki je sledilo, je bilo hudo.

Upajmo torej na, da Naserjeva diktatura ne bo rodila podobnih sadov.

BEOGRAJSKI PROCES, ki so ga Titove oblasti pred nekaj tedni vprizorile proti skupini srbskih socialistnih demokratov, je v svetovnem javnem mnenju sprožil odjek, ki še vedno ni polegel. Britanski tabloidisti, avstrijski socialisti itd. zahtevajo od Tita, da obsojence izpusti. Jugoslovanske oblasti pa je posebno razburila zahteva mednarodne socialistične internacionale, da bi njene delegatje lahko obiskali zapornike, videli kako žive in se z njimi svobodno pomenili.

Nekaj osebnih podatkov o obsojencih, s katerimi ob priliki prve vesti o obsodbi še nismo razpolagali.

Glavna oseba na procesu, Bogdan Krekić ima danes 70 let. Po poklicu je bil matalurški delavec in je star socialistični borec. V predvojni Jugoslaviji je bil pred-

PROTI NESTRPNOSTI Za jezikovne pravice

Glavna odbora Slovenske demokratske zveze in Slovenske katoliške skupnosti v Trstu sta na skupnem sestanku obravnavala sedanje izpade proti uporabi slovenskega jezika in soglasno sprejela resolucijo, ki sta jo s posebnim pismom naslovila: predsedniku Republike, g. Giovanni Gronchiju; predsedniku ministrskega sveta, g. Adone Zoliju; ministru zunanjih zadev, g. Giuseppe Pellu; notranjemu ministru, g. Fernandu Tambroni in generalnemu komisarju, g. Giovanni Palamari, s prošnjo, da se izvajajo določbe in dogovori, ki se tičejo slovenskih narodnostnih in jezikovnih pravic.

Resolucija je naslednje vsebine:

Z ozirom na nestrpno gonjo nekaterih italijanskih strank, organizacij in društev proti pravici slovenske manjšine na Tržaškem, da uporablja svoj materni jezik v državnih, pokrajinskih, občinskih in drugih javnih uradih ter na sodiščih, sta Glavna odbora Slovenske demokratske zveze in Slovenske katoliške skupnosti v Trstu sprejela

RESOLUCIJO

1. UGOTAVLJATA, da je bil pod Avstrijo slovenski jezik v Trstu enakopraven z italijanskim jezikom in sicer v smislu čl. 19 državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867 št. 142. Slovenski jezik je bil pod Avstrijo v vseh tržaških državnih uradih in sodnih uradih tudi dejansko rabljen in priznan;
2. UGOTAVLJATA, da je Italija, ko je novembra 1918 prišla na Primorsko in v Trst, slovensko obljubila, da bo spoštovala vse jezikovne in narodnostne pravice slovenske in hrvatske narodnostne manjšine teh krajev. Prvi italijanski guverner Julijske Krajine, general Pettini di Roretto, je v imenu Italije Slovencem in Hrvatom izrečno priznal in potrdil njihove jezikovne in narodnostne pravice z odlokom od 5. marca 1919. št. 01774, ki je bil objavljen v tedanjem uradnem listu »Osservatore Triestino«;
3. UGOTAVLJATA, da je šele fašizem, ko si je oktobra 1922 prisvojil oblast, odpravil slovenski jezik iz uradov in sodnij, ter da je nato šele fašistični kraljevski zakonski dekret od 15. oktobra 1925 št. 1796 pod kaznijo prepovedal rabo slovenskega in hrvatskega jezika na sodiščih;
4. OBZALUJEJA, da se med velikim in demokratičnim italijanskim narodom še sredi XX. stoletja in v dobi, ko je Italija vreden član in pobudnik Evropske skupnosti najdejo stranke, društva in ljudje, ki odrekajo slovenski manjšini pravico do uporabe materinega jezika v uradih in na sodiščih, čeprav je ta pravica nesporen odraz in posledica za obstoj narodnostnih manjšin, ki ga vsebuje čl. 6. Ustave Italijanske republike dopolnjuje Londonski sporazum to pravico;
5. ODKLANJATA pretvezo za ta nedemokratični boj proti slovenski narodnostni manjšini na Tržaškem, češ, da je italijanstvo Trsta v nevarnosti. Če ni slovenska narodnostna manjšina ograjala italijanstva Trsta pod Avstrijo, ko je živela v isti državni skupnosti s svojim matičnim zaledjem, a je italijanstvo Trsta vključilo temu asimiliralo na des t in desetisoče slovenskih družin, kako naj bi slovenska narodnostna manjšina reducirana tako kot je, ograjala italijanstvo danes, ko je Trst sestavni del Italije;
6. APELIRATA na vse državne osrednje in lokalne oblasti, da napravijo konec tej demokratskega italijanskega naroda nevredni in narodnostno mržnjo, podžigajoči gonji proti pravici slovenske narodnostne manjšine na Tržaškem, da uporablja svoj jezik pred javnimi oblastmi in sodišči ter da uresniči določbe glede narodnostnih in jezikovnih pravic.

SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA
SLOVENSKA KATOLISKA SKUPNOST
V TRSTU

Trst, 18. februarja 1958.

sednik Združenih delavskih zvez Jugoslavije in njihov predstavnik v Sindikatu internacionali. Nekajkrat je bil delavski delegat Jugoslavije pri mednarodnem Uradu dela v Zenevi.

Po drugi svetovni vojni je bil Krekić izvoljen za člana glavnega odbora Titovske jugoslovanske konfederacije dela. Kot takega so Titovske oblasti leta 1945 poslale v London na kongres za obnovo Sindikalne internacionale.

Krekić je bil torej vse prej kot četnik. S tem vzdevek so ga začeli napadati šele ko se je vrnil iz Londona, kjer je z drugimi sindikalnimi delegati preveč odkrito govoril o razmerah in sindikalnih pogojih v Titovi Jugoslaviji. Zato se je moral umakniti iz sindikalnega delovanja. Politika ga do nedavnega ni preganjala, pač pa je njegov sin nezadoma »izginila« iz vojske, v kateri je služil. »Odkrili« so ga šele čez pet let v nekem taborišču za prisilno delo, odkoder so ga na zahtevo sindikalistov in Krekićevih prijateljev nato izpustili.

Drugi aretiranec je bil Aleksander Pavlović, odvetnik in novinar. Star je

USTAVA - ZAKON

Začarani krog iskanja manjšinskih pravic

Ko so razne stranke razpravljale o statutu bodoče avtonomne dežele, ki naj bi obsegala naše kraje, so nekatere med njimi menile, da v njem sploh ni treba omenjati posebi pravic slovenske manjšine, ki prebiva v Videmski, Goriški in Tržaški pokrajini. Izjavile so, da je vsa potrebna zaščita že tako in tako predvidena v čl. 6. republiške ustave.

Prenekerikrat so nekaj podobnega doživeli tudi slovenski predstavniki, ko so se v raznih odborih, ustanovah ali razgovorih z važnimi osebnostmi, zavzemali za sestavo, izdajo in uveljavljanje primernih zakonov, ki naj nesporno in podrobno urejajo posamezne manjšinske pravice. Tudi njim je bilo rečeno: kaj se sploh trudite! Saj takšen zakon ni potreben. Tu je vendar

ž. ustava, ki je nad vsemi zakoni.

Njena določila so širokosrčna. Toda nedavno se je zgodilo prav na Goriškem, da se je neki občinski tajnik uprl razpošiljati, dvojezična vabila za občinske seje. Skliceval se je, da ni zakona, ki bi mu kaj takega dovoljeval. Vse pozivanje na ustavo ni nič pomagalo. Tudi nadrejeni so vsaj formalno dali občinskemu tajniku popolnoma prav. Dejali so, da ustava pač predvideva zaščito manjšinskih pravic, toda ni pravomočnega zakona, ki bi določal, kaj ta zaščita obsega in kako naj se jo izvaja.

Čeprav je bil pravkar omenjen primer kasneje uvidevno in začasno poravnal, je vendar pokazal, da v slučajih, ko gre za uveljavljanje priznanja posebnih pravic in upravičenih sklicevanj na ustavo ne nudijo takojšnje in učinkovite pravne zaštite, kakor jo nudi lahko samo primeren in veljaven zakon. Ni torej res, da bi se Slovenci v Italiji morali zadovoljiti samo s plemenitimi ustavnimi načeli. O tem ras skušajo prepričevati tisti, ki nam kažejo na ustavo, takrat ko se mi zavzemamo za zakonsko ureitev manjšinskih pravic, in ki nam pravijo, da načelna ustavna določila niso izvršna, se Slovenci začnemo sklicevati na ustavo.

Tako je, v bistvu na Goriškem in Tržaškem, povsod tam kjer teče naša »stara pravda« za vsaj minimalne manjšinske pravice.

Za dodatek imamo tržaški Slovenci še poseben statut, s katerim so v Londonu podrobno določili, kaj vse bosta uživali slovenska manjšina v Trstu in okolici, ter italijanska manjšina v nekdanji coni B, kolikor je je ostalo pod Jugoslavijo. Tudi s tem statutom je podobno kot z ustavo. Nihče ne oporeka, da obstoja mednarodna pogodba, ki prevedeva manjšinsko zaščito tržaških Slovencev. Nihče ne trdi, da bi ta pogodba za državo kot takšno ne bila obvezna. Če tržaški Slovenci kaj zahtevajo ali kaj branijo, takoj slišijo: kaj hočete še več, ko vam je vendar že Posebni statut dal vse, kar je sploh mogoče.

In res, statut je kar lep in širokosrčen kot ustava. Ima pa to napako, da ni izvršen. Vse do danes ga parlament še ni potrdil, ni bil razglašen v Uradnem listu in zato ni obvezen kot notranji zakon. Vsak državljani bi se pred sodiščem in drugimi oblastmi zamen skliceval nanj.

Načela in obljube so torej eno, dejstva in stvarnost pa drugo. Tako na Tržaškem, kakor na Goriškem.

In zakaj smo povedali vse to?

Zato, da bi še enkrat opozorili na nevzdržnost takšnega stanja, na škodo ki jo zaradi tega trpi sožitje med prebivalci teh krajev. Samo v takšnih okoliščinah se namreč lahko dogodi, da se tako ugledna skupnost, kot je odvetniška zbornica v Trstu, povzpne do trditve, da na Tržaškem nihče nihdar ni priznal Slovincem, da bi na sodišču lahko govorili v svojem jeziku in prostorem proti temu, da bi se jim ta pravica priznala v bodoče. Tako so napisali njeni odborniki, ki predobro vedo, da je v preteklosti dejansko bilo drugače, in da njihove zahteve za bodočnost očitno nasprotujejo veljavnim ustavnim določilom in mednarodnim pogodbam, ki morajo čimprej postati stvarnost, ako naj beseda sploh še kaj velja in naj pravni red kaj šteje.

Desetletnica nasilja

Dne 25. februarja 1948 je bratski češko-slovaški narod doživel svojo drugo tragedijo od ustanovitve Českoslovaške republike po prvi svetovni vojni. Največje in najpogostejše politično lopovščino od Hitlerjevih časov dalje, so ne samo češki in slovaški poklicni komunistični revolucionarji slavili kot »moralno krepko«, pač pa so se temu triumfu nasilja in nemoralne suženjsko pridružili tudi tržaški komunistični poglavarji. To je iste stare vrste moralna krepko, s kakršno so Hitlerjeve tolpe s tanki in bombniki spreminile svobodno in demokratično slovensko državo v nacistični politični izrodek-protektorat. Čehi so ta izrodek imenovali »protektorat« - za enkrat.

Niso se motili. »Protektorat« se je pogreznil s Hitlerjem vred. Usodno je bilo samo to, da je ponoreli Hitler zapustil na Českoslovaškem kopico posnemačev. V senci boljševiških bajonetov so se zaslužkarski revolucionarji polastili oblasti v Pragi, o čemer je lansko pomlad »Demokracija« z neovrgljivimi argumenti postregla slovenski javnosti.

Tudi današnji kvsilniški kremeljski protektorat je zgolj »protektorat«, za enkrat. Svobodni demokratični Slovenci iz srca želimo, da bi tudi ta današnji protektorat čimprej doživel usodo nacističnega izroka in da bi češko-slovaški narod čimprej obnovil na komunistični ruševinah svojo vzorno demokracijo in svobodo!

VESTI z GORIŠKEGA

Slovenska demokratska zveza edina slovenska politična organizacija

S predajo titovcev Nennijevim socialistom se je začelo tudi delo iskanka slovenskega človeka, pripravljenega odposlati se svoji samostojni slovenski miselnosti in slediti titovcem v vrste italijanskih socialistov.

»Soča« od 22. februarja piše, da je v teku organizacijska aktivnost socialistov na Goriškem. »Po raznih krajih, pravi »Soča«, med drugim tudi po slovenskih vaseh, je stranka, (italijanskih Nennijevih socialistov op. ur.) sklicala vrsto sestankov, na katerih so njeni predstavniki objasnjevali in širili stališče PSI (italijanske socialistične stranke op. ur.) do najvažnejših vprašanj, ki se tičejo italijanskega gospodarskega položaja s posebnim ozirom na splošni in gospodarski položaj v naših obmejnih krajih. Taki sestanki so bili v zadnjih dveh tednih tudi v Sovodnjah, Standrežu, Pevmju, Oslavju, na Vrhu, Poljanah in v Dobrodo. V tistih krajih, kjer jih še ni bilo, so bile ustanovljene tudi krajevne socialistične sekcije.

Vedeli smo za te sestanke in čakali smo, da se oglasijo titovski listi, da nato spregovorimo svojo jasno besedo. Sadovi politične nezmožnosti goriških voditeljev tihovali bodo štvari slovenske manjšine škodovali več kot si človek misli, ker skušajo speljati v italijanske socialistične stranke tudi tiste naše podeželane, ki so jim do včeraj slepo verjeli in ki se ne razumejo bivstva samostojne politične bitnosti takih »ljudskih voditeljev«. K sreči moremo povedati, da se je pojavila prav iz vrst nekdanjih njihovih pripadnikov, mladih po letih, ugotovitev, da je Slovenska demokratska zveza sedaj edina slovenska politična organizacija. Z grenkostjo v srcu so ti bivši titovci z dežele prišli do zavesti, da tihovali na Goriškem ni več slovensko in da se za slovenstvo kot tako več ne briga, ker mu je več za italijanski socializem in komunizem, kot pa za naše pravice in za naš narodni obstoj.

Menimo, da je ta ugotovitev razlog slabo obiskanih sestankov, o katerih govorijo »Soča«, in ki ne kažejo navdušenja za tak socializem, ki ni prav nič slovenski. Ne samo to, ampak dolžni smo povedati, da so voditelji tega socializma, ki vodijo sestanke, verjetno prepričani, da bo slovenska jezikovna manjšina izginila in se potopila v morju italijanstva. Tako je vsaj na dveh različnih krajih govoril sam tajnik socialistične stranke, Zuliani.

Ce je tako, in tako je, smelo trdimo, da predaja titovcev takemu socializmu, kateremu sledi lov na slovenskega človeka, predstavlja navadno izdajstvo nad slovenskim rodom in raznarodovalno delo nevednežev, pravih političnih avanturistov.

Socialist Zuliani je Italijan, prepričan italijanski socialist. Zato ni čuda, če je prepričan, da bomo Slovenci na tem področju izginili. Tako govorijo tudi vsi drugi zastopniki italijanskih strank! To-

da titovci ne zaslužijo nobenega opravičila.

Kaj bi govorili našemu kmetu o italijanskem gospodarstvu, ki ga sam dobro pozna in razume kje so njegove koristi doma.

Socialisti gospodarskega položaja našega kmeta ne bodo izboljšali. Zlasti ne taki socialisti kot so titovci. Pogled v matično državo je najboljša šola za našega kmeta tu na državni meji.

Slovesnosti v Rimu

V nedeljo 23. februarja so v Rimu svečano proslavili deseto obletnico ustave s tem, da so slovensko shranili zastavo korpusa prostovoljnih borcev za svobodo na altar domovine. Ze pretekli teden pa so v Rimu zakonito priznali pravno moč tem bojevnikom. Vse to se je zgodilo na pogodu voditeljev istih borcev in vlada je pristala na rimski shod ter pripravila nedeljsko slovesnost. Predsednik republike je izdal poseben, zelo pomemben pri-glas. Slovesnosti so se udeležili tisoči bivših borcev, 49 živečih odlikovancev z zlato medaljo in zastopniki 3000 padlih enakih odlikovanih. Nadalje zastopniki o-dlikovanih občin z občinskimi prapori, voditelji bivših prostovoljnih borcev ter vladni zastopniki s predsednikom Zolli-jem na čelu. Castni špalir so postavile enote vojske v paradni uniformi. Na ol-tarju domovine je bilo zbranih 300 bivših borcev, ki so tvorili častno zastopstvo

vseh treh združenj prostovoljcev, po 100 od vsakega.

Ljudstvo je iskalo posebno čast praporu občine Marzabotto in ga obsuvalo z cvetjem. Marzabotto je namreč občina, kjer so Nemci postrelili skoro največ prebivalstva.

Razkačeni fašisti

Zaradi vsega tega so se misijevci, ki svoje fašistične preteklosti, ko so ljudstvo tiranizirali, ne morejo pozabiti, so bili posebno razkačeni. Ze v poslanski zbornici, ko je šlo za izglasovanje gori- omenjega zakona, je misijski poslanec hudo in žaljivo napadal bivše borce za svobodo. V nedeljo pa se je izkazal tudi misijski poslanec, Di Totto, ki je na olta- rju domovine, kamor se je privlekel kot poslanec, po fašistovski z dvignjeno roko vzklical geslo fašističnega duha proti pro- stovoljnim borcem. Takoj so ga zgrabili in tako močno naklestili, da so ga morali krvavega prepeljati v bolnišnico, kjer se bo zdravil kakih 25 dni.

Policija je prišla skupaj kakih 50 fa- šistov, druge pa razglašala. Zaplenila je tudi žaljivi napis, ki so ga bili fašisti razobesili na ulici, koder je šel slavnostni sprevod.

Jezi jih, ker se proslavlja borba proti nacifasizmu in zmaga nad njim, ki so bili krvoločni demagogi in tirani. Jezi jih, ker je zmagala pravica nad krivico, svoboda proti diktaturi.

Državni prispevek za javna dela

Ministrstvo je podelilo 1.188 milijonov Goriški pokrajini za izvedbo javnih del

Goriški tehnični urad iz Gorice je pre- jel obvestilo od ministrstva za javna dela, da je sklenilo podeliti goriški provinci eno milijardo 188 milijonov lir za razna javna dela. Med ta spadajo: goriški vodovod 300 milijonov lir, steverjanski 20 mi- lijonov šentmavskih 7 milijonov, oni za Gradiškoto pri Ločniku 6 milijonov, Kon- zorcij vzhodne Furlanije (CAFO) 135 milijonov (od katerih odpade nekaj za doberdobski in nekaj za sovedenjski vo- dovod).

Tudi občini Dolenje in Krmini dobita znatne zneske za javna dela

Odločitev ministrstva za javna dela je zbudila tudi pri naših ljudeh veliko za- dovoljstvo, ki je dobilo svoj pravi izraz zlasti v Steverjanu. Občinska uprava, ki izvira iz Kmetso delavske zveze, prihaja, s tem h koncu svojega velikopoteznega volilnega programa, ki ga dosledno izvaja.

Tudi vodstvo SDZ iz Gorice se je ne- nehno zanimalo za steverjanski vodovod. Naj omenimo prošnjo do g. prefekta, ki jo je v ta namen stavil dr. Sfiligoj ob priliki otvoritve oslavskega vodovoda. Če

bi naši izvoljeni slovenski svetovalci sa- mo molčali, kot je zahteval »Novi list«, bi naši ljudje ne bili čiste vode.

Pravijo, da se »Novi list« zdaj hvali, da je za steverjanski vodovod največ pisal on. Naj se le hvali, kakor hoče; dejstvo je le eno: da je bilo treba nasto- pati, trkati, zahtevati, itd. in ne samo pisati.

Seja občinskega sveta

V petek zvečer 14. februarja je zasedal goriški občinski svet in razpravljal po pestrem dnevnem redu, ki ga je, razen par točk, v celoti izbral.

Najprej bi bil svet moral razpravljati o predlogu misijevcev, ali novih fašistov, kot jim pravijo, da se postavi spomenik ugrabljenih in odpeljanih do konca maja 1945. Misijevci trdijo, da so se ugrabitve vršile samo zaradi italijanstva prizadetih.

Ze na eni prejšnji sej je župan ta pred- log zavrnil in svetoval naj vsako združe- nje počasti svoje prizadete, kakor si želi in smatra za bolj umestno. Tako bo tudi županstvo postavilo občinskimi uslužben- cem spominsko ploščo z besedilom, ki ga je odbor sestavil in župan prečital.

Misijevci pa se z županovimi besedami niso strinjali ter so zadevo spravili pred občinski svet, ki da naj se o predlogu končno izreče. Na petkovi seji pa je župan sporočil, da je ravnokar prejel pismo združenja sorodnikov ugrabljenih in odpeljanih, katerega pa da ni utegnil še preučiti. Zato je prosil misijevce, naj dovolijo, da se razprava odloži na drugo sejo. Misijevci so na to privolili. Raz- prava utegne biti vsekakor zanimiva že zaradi stališča, ki ga bodo druge skupine zavzele. Zlasti zanimivo bo stališče komunistov!

Seja je nato potekala mirno od točke do točke in svet je med drugim odobril

Volilna ugihanja in skrbi »Pr. dn.«

Primorski dnevnik št. 41 od 1. februa- rja je prinesel sledeče vesti, ki jih ponat- iskujemo, da seznanimo naše čitatelje z volilnimi ugihanji in skrbmi »Pr. dn.« in z njim vseh komunistov in socialistov slovenskega porekla, ki so jih sedaj pre- dali italijanski stranki. »Pr. dn.« je napi- sal

Volilna kampanja za bližnje politične volitve se je že zdavraj pričela. Cutiti jo je tudi na Goriškem s poživljenim delovanjem političnih strank. Po doseda- njih ugotovitvah bodo predstavniki slo- venske manjšine kandidirali na listah dveh levičarskih strank in ... na listi Krščanske demokracije. O kandidaturi na listi KD se ne moremo povedati nič toč- nega, ker je še, kot se zdi, predmet di- skusije med političnim vodstvom KD in goriško SDZ. Omenja se možnost kandi- dature goriškega, odvetnika Avgusta Sfiligoja. Ta korak ne bi bil le novo dejanje na liniji sodelovanja slovenskih liberal- nih in klerikalnih voditeljev s Krščansko demokracijo (glej med drugim glasova- nje o proračunu v goriškem obč. svetu), ampak bi bilo tudi logična posledica sle- deče misli, ki jo je v zadnji številki izrazil Katoliški glas:

»Pri prihodnjih državnozborskih volit- vah res slovenska manjšina ne bo mogla postaviti nobene svoje liste. Toda pri teh ne bo šlo toliko za interese naše narodne manjšine, temveč za širše interese demo- kracije v Italiji (?). Zato se verjetno tudi slovenski volivci ne bodo opredelili po svojem narodnem programu, temveč

le po svojem političnem in po svetovno- nazorskemu prepričanju. Tu pa mislimo, da nimamo kaj ukazovati. Tu vsakemu ukazuje vest.«

Iz tega pisanja ni mogoče sklepati drugega, kot da bo KG kot junija 1953 agitiral za KD. Kaj pa je KD po letu 1953 napravila za italijansko delovno ljudstvo in za našo manjšino, da zasluži ta podpora?

Do tu »Pr. dn.«, od tu naprej pa naša beseda.

»Tovariši« okoli »Pr. dn.« so sproti ze- lo poučeni o vsem, kar se v državi in v strankah dogaja, saj posebno rdeče zra- lo, ki jim sproti komunistično prikazuje vse dogodke tega sveta, razkriva vse tajnosti.

Naši bralci in sploh vsi zavedni slo- venki rodoljubi bi seveda z veseljem že- leli, da bi se vest »Pr. dn.« o kandidaturi našega slovenskega doktorja za poslan- sko mesto uresničila, četudi na škodo socialistov in komunistov, katerih kandi- dature pravzaprav »Pr. dn.« na gori na- veden način tiho, tiho, prav »po tihonko«, da se izrazimo po rusko, siplje slovenski javnosti v oči!

»Da, da, tovariši« okoli »Pr. dn.« vedo vse. Znaajo pa tudi vse prikriti. Vse kar jim ni všeč, ker se bojijo slovenske jav- nosti! Ubogi italijanski socialisti! Mislijo so da so pridobili cele armade titovcev, pa se jih je oprljalo le deset članov in ... mačka v žaklju! Tisti od »Pr. dn.« pa so nalašč tako molčeči, kar se tiče treh v socialističnem odboru, samo da nagajajo »Demokraciji«, ki nima takoj pravih in točnih vesti ter poroča netočno.

Saj ni res, da je v odboru tovarišica Dorica, ker je v odboru sta najvišja, ki ji pravijo tovarišica Janja! Zdej je tudi »Demokracija« uganila!

Pa še nekaj, ne ravno »po tihonko«, ampak resno in s primernimi voščili za uspeh, ki naj ne bil kakor tisti, ki ga je titovski kandidat odnesel aprila 1948 (červano vse kaže, da bo še slabši!) Eden od levičarskih kandidatov, ki jih »Pr. dn.« od 16. februarja napoveduje, in si- cer za senatorico, ki je učena in ume govoriti, je prav tovarišica Janja, to je prof. Nežica Vižintin. - To pa je resnična resnica ker so tako odločili poitalijan- čeni slovenski socialisti iz Dobrodo. Ne samo tisti, ki so nekoč raje umirali... Da, da! Dobrodo je trnjava novopečenih socialistov. Danes se družijo v enem sa- mem obsevu s titovskimi komunisti, ka- tere so nekoč hudo sodili in obsojali!

Komunistični »slovenski« kandidat, za poslanca pa bo na Tržaškem. To je tudi res in lahko prišedemo, da je prav zares tako, ker drugače sploh biti ne more. Pravijo, da bo Gombač. Da se ne bi zameril italijanskim nacionalkomunistom se bo predstavil pod priimkom Gombacci.

Tako bomo Slovenci, tisti pravi in oni predani, imeli skupaj kar tri parlamen- tarce v Rimu. Enega bodo seveda gotovo izvolili vsaj za državnega podtajnika. Brihni tovariši« poročevalce »Pr. dn.« bo vodil pa rimsko pisarno teh treh parlamentarcev.

Ah, oprostite, ne, ne, naš poslanec se ne bo družil z rdečimi, ker je naš kan- didat veren in ne mara imeti opravka s svetim Oficijem! In tisti od »Katoliške- ga glasa«, ki se jih »Primorski« zelo boji, mu ne bi dali glasu! Ja, kaj pa mislite, da je tako neumen, da pojde z rdečimi v družbo in naglih pet v pekel!?

NOVICE ZADNJE MINUTE: V tem trenutku smo prejeli vest, da bodo novo- listarji postavili svojega doktorja kot kandidata lastne skupine, tržaških titov- cev, tržaških neodvisnežev in tržaških in- dependencistov! Ojoj, to bo »Primorski« pisal!

Delovanje akademskega kluba

Akademski klub, ki že več let deluje tiho in skromno na Goriškem, je pred dnevi imel na sporedu predavanje o nek- danji Ljubljani. Predavatelj je prikazal v glavnih obrisih nastanek ter vojaški in gospodarski pomen mesta v rimski dobi.

Roditeljski sestanek

Ravnateljstvo Nižje srednje šole v Go- rici sporoča da bo v nedeljo, 2. marca ob 10.30, v šolskih prostorih v ul. Ran- daccio roditeljski sestanek, na katerega so vabljeno vabljeni vsi starši ki imajo svoje otroke na tej šoli.

Poučna predavanja v Steverjanu

Zadnji teden meseca januarja smo ime- li pri nas kmetijska poučna predava- nja, ki jih je vodil g. dr. Fabretto od Kmetijskega nadzorništvu iz Gorice. Pre- davanja so bila zanimiva, poučna in ko- ristna. Predavatelj nam je govoril o gojenju sadnega drevja, obrezovanju, gno- jenju in boleznih prvih in drugega; o reji živine, itd.

V petek zvečer istega tedna so nam vsa predavanja praktično prikazali s skio- pičnimi slikami, kar nam je predavanja še najbolj ponazorilo. Naslednji dan, v soboto zvečer (saj so se vsa predavanja in skioptična prikaza- vanja vršila vedno le zvečer!) se je tečaj zaključil s še zadnjim predavanjem in tedaj se je predavatelju ter goriškemu kmetijskemu nadzorstvu v imenu udele- žencev zahvalil župan, g. Podveršič.

Kratek odgovor novolistarjev

»Novi list« je, torej na kratko odgovori- ril na članek, ki ga je pod rubriko »Go- riški preprih« prinesla »Demokracija« od 1. februarja. Našim čitateljem smo dol- žni povedati kaj N. l. odgovarja. Pravi, da ni žalil naših slovenskih izvoljenih občinskih svetovalcev. In še da je dr. Sfiligoj preveč osorno in neokusno napa- delo pogodbo za dobavljanje vode iz Mrzljakov ter po epatiranjem zahteval, da postane Gradež prvo svetovno kopal- išče. Tega bi dr. Sfiligoj ne smel predla- gati, pravi »Novi list«, ker da je 36 ita- lijanskih svetovalcev, ki imajo edini pra- vico o tem govoriti.

V prvem oziru je odgovor otročji, ker je žalitev bila prejasna, da bi je slovenski človek ne razumel.

Voda z Mrzljakov je zelo dobra in zdrava, le komunisti jo prodajajo preveč drago in ne jamčijo, že zaradi svoje »mo- ralne« rdeče sorte, glede bodočnosti. Ma- tična država pa je postala pod komunisti taka sirota, da ne nudi zadostnega kruha in svobodnega življenja svojim ubogim otrocičem, ki bežijo s trebuchom za kru- hom in s srcem ter z vso dušo proti svobodnemu soncu sem na Zahod. Hudi- mana, saj se še sami novolistarji radi tišajo tu, na tem lepem koscu zemlje, kjer komunisti ne vladajo. Tudi tisti no- volistarji, ki so nekoč zelo udobno živeli v matični državi, jo le od daleč, z zamej- stva komunistično obožujejo in poveli- čujejo! Pa bi šli živeti v matično državo pod komunistično taktirko, zajemati iz krožnika ki ga komunisti ljudstvu ser- virajo. Tolle filozofije in ljubezni, do matične države pa oni ne poznajo... Osor- nosti in neokusnosti slovenski demokra- tje in svetovalci ne poznajo. Zato mirne vesti lahko trdimo, da si je osornost in neokusnost ismislil znani dopisnik »Nove- ga lista«, ker nima drugega opravičila za svoje izpade!

In končno Gradež s svojim kopalščem. »Novi list« potvarja, ko tako odgovarja in trdi, ker je naš svetovalec predložil le možnost podviga Gradeža v večjo turi-

stično središče, in ne v prvo svetovno kopaljšče, ko je govoril o dobrotah, ki jih utegne prinesiti izvajanje deželne avto- nomije. To se je zgodilo pred letom dni v provincialnem svetu, kjer sedi le 24 svetovalcev, od teh samo eden Slovenec ker se »e« tovariša Miladin Cerne izjavil proti nastopom v slovenskem jeziku. To- liko je res, da je Novi list takrat hvalil našega svetovalca in grajal Cerneta. 40 svetovalcev je v občinskem svetu, od teh so štirje slovenski, vstevši g. Bratuž! »No- vi list« je, torej, ali na laži, ali pa krat- kega spomina. Nič čudnega, saj se tudi modrijani starajo in spomin izgublja!o!

Zakaj pa naši svetovalci ne bi smeli go- voriti o vprašanjih vse dežele, se zanje zanimati in staviti predloge? Tega »Novi list« ne zna povedati. Če bi obveljala njegova misel, bi niti italijanski svetovalci ne smeli govoriti o vprašanjih, ki se tičejo slovenskih krajev. Kdo naj bi go- voril pa o vprašanjih jezikovno mešanih krajev? Verjetno le kak modrijan pri »Novem listu«...

Res čudna političnopravna filozofija, ki je brihni slovenski možgani ne mo- rejo razumeti.

V ostalem, zakaj »Novi list« ne pre- ganja iz slovenskih vasi Nennijevih socia- listov, ki jih titovci vsiljujejo našemu zavednemu kmetu in delavcu? Kje je doslednost?

Ali ne bi bilo bolje, če bi znani dopis- nik »Novega lista« raje molčal kot pa dajal neokusne odgovore!

Nesreča s strelivom onstran meje

Nekega dne pretekelega tedna, ob 7h zjutraj, je bilo slišati onstran državne meje močno eksplozijo. Izvedeli smo, da se je razpočilo za tri stote ekrazita, ki ga je neki Kacin bil pobral in spravil v klet svoje hiše. Zaradi eksplozije je zletela v zrak hiša. Pri tem so našli smrt vsi štirje člani družine: oče Kacin, nje- gova žena in dvoje otrok.

GOSPODARSTVO

V SADOVNJAKU: Bliza se čas škroplje- kdaj naj škroplimo? Najuspešnejše skro- pljenje sadnega drevja, ki je zelo važno delo, pljenje se vrši proti koncu zime, ker so v tem času razni škodljivci izžepani od zime in jih je zato mogoče z manjšimi odstopki škropila uničiti. Najprimernejši čas za škropljenje je, ko še očesa nape- njajo. Na vsak način pa predno začnejo brsteti. V prodaji imamo veliko sredstev za škropljenje, ena so za pečkatno sadje (jabolka, hruške), druga pa za koščasto sadje (breskve, marelice, češnje). Namen škropljenja je, da uničimo glivne bolez- ni (kodro, rak, itd.), kaparje, t. j. ščitaste uši, ter jajčne zalege raznih listnih uši. Škropili bomo kako sledi:

BRESKVE. Kakor smo že svoječasno pri- poročali bi morale biti breskve poško- pljenje prvič že v novembu ali decembru proti raku ali smolkavosti. Pri sedanjem škropljenju bomo škropili z brozgo modre galice in apna v količini 2 odstotkov. Do- dali bomo tej brozgi še 4 odstotkov mi- škodrina ali Antrol M. Mesto modre ga- lice in apna lahko rabimo samo prah »Caffaro« v količini 3-4 odstotkov, ter z dodatkom 1.25 odstotkov mineralnega olja paratolil. S takim škropljenjem dveh opi- sanih vrst brozge bomo uničili poleg gli-

vičnih bolezni, kakor so kodra, rak, itd., tudi kaparje in zalego listnih uši. Skro- pljenje mora biti temeljito, to se pravi, da moramo prav celo drevo zmočiti. Le tako bomo dosegli gotov uspeh in med letom se ne bodo pojavile razne uši. Na ta način bomo prihranili v poletju mnogo dela in truda. Kar smo napisali za bres- kve, velja tudi za češnje, češnje in marelice.

JABLANE IN HRUSKE: Kar se časa tiče, velja isto, kar smo zapisali za koščasto sadje. Tudi škodljivci so skoraj isti, le da jabolka in hruške napada tudi glivi- na bolezen »grintavost«, to so ruvari gr- basti madeži katere opazimo na tem sa- dju. Za škropljenje jablan in hrušk bomo rabili škropilno »TIOBAR« v količini 6-8 odstotkov (in ne samo 5-6 kakor piše na zavitu). Mesto tiobara lahko rabimo žvepleno-apeno brozgo »BARISOL«, in sicer 20 litrov te brozge na 80 litrov vode. Obojimo dodamo še 5-6 odstotkov škropiva »ANTROL M« ali 200 gr. škro- pivu »CARPOSAN« na 100 litrov brozge. Ta škropiva razjedajo bakrene škropil- nice in gumijasto črvo, zato moramo takoj po odpravljenem škropljenju, škro- pilnico dobro oprati s toplo vodo.

Kako bodo „obračali“ vreme? Nemški gospodarski čudež

Pravljice in bajeslovja vseh narodov so urejanje vremena prepuščala božjim bitjem. Atomska sodobnost pa naganja človeka, da tudi v le prirodne očitne vitke svoj nos. Ameriški predsednik je komisija izvedencev »Ameriškega odbora za vremensko nadzorstvo« pred kratkim predložila obširno poročilo, v katerem je med drugim rečeno, da obstoja med Združenimi državami in Sovjetijo tudi na področju gospodarnosti nad oblaki, vetrovi, vročinskimi in mrzlimi valovi skrivnostno tekmovanje. V primeru vojne, pravi poročilo, bi bilo »obračanje vremena« še usodnejše za človeštvo kot pa uporaba atomskega orožja.

Vremensko orožje v drugi svetovni vojni

Dejansko je že druga svetovna vojna utemeljila prve skromne začetke »meteorološkega oboroževanja«. Tako so Angleži na Škotskem postavili na kilometre dolge goreče stene, ki so jih kurili z bencinom, da bi na ta način vsaj za določen čas pregnali megleno odejo z vojaških letališč. Tudi Nemci so poskušali proizvajati močne zračne vrtnice, ki bi jih praktično uporabljali proti letalskim napadom. Bivši predsednik Združenih držav Truman je leta 1954 izjavil, da so se Sovjeti polastili načrtov za proizvodnjo tako imenovanega »sledenja bomb«, ki spreminja v krogu dveh kilometrov vse vodne površine v led.

Vse to »vremensko orožje« pa je lahko učinkovito le na omejenih področjih. Pri sedanjih načrtih Ameriškega odbora za vremensko nadzorstvo pa so nastete možnosti, po katerih bi človek lahko zapovedoval vremenskim spremembam velikih območij, celin in tudi vse zemljске oble.

Vesoljni potop s pritiskom na gumb

Nekaj tednov pred omenjenim poročilom je Edvard Teller, »oče vodikove bombe« opozoril ameriški senat na možnost, po kateri bi se Sovjeti lahko polastili monopola za »obračanje vremena«. Med drugim je dejal: »Predstavljajte si svet, v katerem bi Sovjeti urejevali padavine nad našo deželo po svoji volji...«

Teller je tedaj prvi izrekel bojazen, ki ga je v zadnjih treh letih neprimerno bolj tlačila kot vsa vprašanja atomskega oboroževanja. Pred kratkim umrl ameriški matematik John Neumann je pred svojo smrtjo dejal: »Če bo človek nekoč nadziral vreme, bodo vsi problemi, s katerimi si danes belimo glave, postali skoraj nepotrebni. Že v današnjih dneh bi sovražni strateg lahko poplaval vse svetovne luke, in to bi zahtevalo manj izdatkov kot pa nekaj bombardiranj.«

Kako bi bil mogel tak vesoljni potop? Ledenosnežni pokrivali severnega in južnega tečaja bi redno posipali s kako plasje. Tako bi se sončni žarki ne odbijali stjo temnobarvanega prahu, n. pr. zmeta od belo bleščečih snežnih in ledenih površin, pač pa bi jih temna površina vsesala. Prišlo bi množično taljenje, ki bi znatno dvignilo morsko površino. Ta proces bi lahko še povečali s škropljenjem novega kemičnega proizvoda - hexadekonola -, ki se vleže na vodno površino kot tanka kožica ter preprečuje naravno izhlapevanje vode.

Z umetno povzročenih vesoljnih potopom bi nastale na celinah strahovite suše, ki bi tudi najrodovitnejšo zemljo spremenile v pravo puščavo. Nad svetovnimi morji bi se namreč ne zbirali več oblaki, ki prinašajo blagodejno moč.

Take in podobne vizije nam donijo kot izprdk blaznosti, ki zavzema že vse-mirske razsežnosti. Z njimi pa se že resno ukvarjajo generali veseli. Sreča je samo v tem da sta obe strani, Amerika in Sovjetija več ali manj uravnovešeni tako v atomskem orožju kot tudi v vprašanjih vremenskih katastrof. Obe strani se zavedata, da bi pomenila uporaba »enega ali drugega orožja samomorilno dejanje«.

Spopadi bodočnosti

Resneje pa moramo presoati možnosti spopadov, ki bi jih povzročili prepriji glede uporabe vremenskega nadzorstva v miroljubne namene. Ali ima n. pr. neka dežela pravico, da na svoje ozemlje privlači deževne oblake, ki bi svojo dragoceno mokroto po naravni poti sprožili nad sosedno deželo? Ali bi bilo dopustno privlačenje ali odvrčanje toplih morskikh tokov s strani neke določene dežele? Ali inajz državljani neke države pravico, da

odvrčajo viharje od svoje dežele in jih usmerjajo nad sosedne dežele? Ali ni onesnaženje ozračja z najraznovrstnejšimi plini, ki se stopnjuje že pol stoletja »prestopke« proti »vremenskim pravicam« poljedelskih območij? Vremenski cikli se na ta način rušijo s tako imenovanimi »učinki cvetličnjakov«. (Umetno ustvarjanje plinske plasti vsaj deloma preprečuje zopetno izžarevanje sončne toplote kot to preprečujejo šipe cvetličnjakov in toplih gred).

Ze sedaj smatrajo znanstveniki, da je povečanje povprečne zemeljske temperature posledica teh učinkov. Kakšne bodo posledice, če se uresniči načrti za industrializacijo manj razvitih dežel, in težko uginiti. Ob začetku tretjega tisočletja se bo množina ogljikovega oksida v ozračju štirikratno povečala in povprečna zemeljska temperatura bo narasla za mnogo stopinj Celzija.

Zelo je verjetno, da bodo nespretni napori za »obračanje vremena« v miroljubne namene povzročili velike naravne katastrofe, ker ljudje ne bodo v dovoljni meri obvladovali novih sil, ki jih odkriva moderna tehnika. Ali se ne bo sprožil val protestov za zahtevo, da se človeštvo odpove igranju z naravnimi silami? V tehniki se že sedaj moramo odpovedati raznim muhavostim. Stalno nadomeščamo aparature in postope, ki so se izkazali za nepraktične ali škodljive, z novimi, ki nimajo takih nedostatkov. Da-

nes je tehnična aparatura že tako vsestranska in gibljiva, da jo lahko stalno prilagajamo človeku in da tako ustreza njegovim željam.

Tega dejstva pa pa žalost ljudje še vedno dovolj ne upoštevajo.

Ljubi svojega bližnjega!

Gotovo je da bi tehnika vremenskega nadziranja z enim samim zamahom lahko spremenila obsežna območja, n. pr. severnih predelov Kanade v rodovitno zemljo. Če bi se pa pri tem sprožile posledice svetovnega merila, kot n. pr. nenaden dvig oce nov ali razširitev tropskega pasu, potem bi pač morali ledeno odejo odstraniti z drugimi sredstvi. Morda z uporabo termojadnih toplinskih virov ali s segrevanjem s pomočjo zemeljskih plinov.

Znanost posega danes v prefinjeni prirodni mehanizem s sredstvi primitivne kirurgije prejšnjih časov. Kakor pa se je medicina postopoma naučila, da ne sme pri svojih posegih osredotočiti svoje pozornosti samo na oboleli organ, pač pa tudi upoštevati celotni organizem, tako mora tudi tehnika upoštevati celoto.

»Ljubi svojega bližnjega« to je na pragu novega tisočletja ne samo moralna, pač pa tudi praktična in življenjsko važna zahteva. Vsako večje iz lokalnega ali nacionalnega egoizma porojeno tehnično nasilje škoduje celoti in se kaj lahko masčuje nad samim povzročiteljem.

Snežni možje in velikani

Neprestano odhajajo odprave iz vseh močih dežel na Himalajsko ozemlje. Ne zgolj zato, da bi drzni planinci zavzeli najvišji in najnedostopnejši vrh naše zemlje, pač pa odhajajo tudi zaradi najrazličnejših raziskovanj o geološki in mineralški sestavi pogorja, o premikih ledenikov, o odpornosti človeškega organizma v nenavadnih višinah in o drugih znanstvenih vprašanjih.

Velicanstna gorska veriga, ki se razprostira v dolžino 2560 kilometrov, je dvakrat tako dolga kot je alpski obod od Sredozemskega morja pa do Ogrske nižine. V sebi skriva vrsto problemov, pa čeprav se je nekaterih vršacev že dotaknila človeška noga. Med vprašanja človeške radovednosti spada tudi pravo senacionalno vprašanje: uganika snežnega človeka. Danes znanstveni svet že ve, da to ni zgolj plod domišljije. Sledove skrivnostnega bitja so že večkrat zasledili in fotografirali. Nekateri so nestvor menda tudi videli. Domačini z višjo razvojno stopnjo govorijo o snežnem človeku kot o nekem že davno znanem himalajskem pojavu. Le v eni stvari vlada še popolna nejasnost, in to je dejansko tudi najvažnejše vprašanje: ali je tako imenovani snežni človek pokončno hodeč medved ali opica, ki po velikosti prekaša celo gorilo, ali je neznano človeško plemo? Če bi ga uvrstili med človeška plemena, bi moral biti to velikan, zadnji velikan, ki živi na naši zemlji.

Ali so kdaj živel na naši zemlji človeška bitja, ki so po velikosti daleč presegala povprečje današnjega človeka, ne zaradi abnormalnosti, pač pa kot posebna človeška zvrst? To kar danes označujemo

z imenom velikan in običujemo po sejmih in cirkusih, so bolelni organizmi z napačnim delovanjem žlez. Ti organizmi so nepravilni in šibki kljub impozantnemu videzu. Zdravniki take pojave označujejo z »akromegalično orjaško račost«, ki je prav tako nenormalna kot so cirkuski pritlikavci, ki s pravimi Pigmeji v Afriki nimajo nič skupnega.

Kar nam o velikanih pripovedujejo pravljice in legende, je največkrat le simbolika. Tak je, n. pr. Davidov nasprotnik Goljat, ali Homerjev ciklop Polifem. Taki in številni drugi primeri nam z ničemer ne dokazujejo, da so nekoč prebivali na naši zemlji resnični velikani.

In vendar! V tistih dneh so bili velikani, pravi sv. pismo. Nakazovanja sv. pisma pa nedvomno temeljijo na stvarnosti, pa čeprav zvenijo včasih neverjetno. Raziskovanja o obstoju velikanov izven okvira pravljic in legend, velikanov, ki so dejansko živel, so pričela že v zgodnjem zgodovinskem razvoju. Predvsem so ta raziskovanja učenci usmerjali na fosilna raziskovanja. Prazgodovinske izkopanine z raziskovanji okolišja še vedno privlačujejo znanost. Ze zelo zgodaj so našli kosti in lobanje ter jih označevali kot ostanke velikanov. Kasneje pa so ugotovili, da so to bili fosilni ostanke mamutov ali mastodonov.

Nekoč pa so našli ostanke, ki so bili last človeka orjaških razsežnosti. Ni to bila celotna lobanja, pač pa le njeni deli: zobje, spodnja čeljust in nekaj lične. Azija, zibelka človeštva, je bila verjetno tudi dežela velikanov. Ostanke praečloveka orjaka so našli v neki kitajski lekarni. To zveni nekoliko čudno. Vzrok leži v kitajskih nazorih o učinkovitih

O tem predmetu je predaval dr. Josip Agnetto dne 26. februarja t. l. pod okriljem Slovenske prosvetne matice v prostorih v ulici Machlavlvi 22.

Iz strogo gospodarskega zanimivega predavanja, ki bi jih radi vsi slišali pri nas, posnemamo samo nekaj glavnih misli.

Vse gospodarstvo sloni na treh činiteljih: na prirodi, delavski sili in kapitalu.

Vsi trije činitelji so neobhodno potrebni za proizvodnjo gospodarskih dobrin.

V razvoju gospodarstva in socialnega pojmovanja se je pripisovalaveča važnost sedaj enemu, sedaj drugemu in zopet tretjemu činitelju. Odtod razni gospodarski sistemi.

Od 1860 l. do danes sta nastala dva strogo ločena gospodarska sistema: reformirani individualizem tudi zmrni gospodarski liberalizem, tudi imenovan, izravnalno gospodarstvo z zasebno lastnino,

PREDAVANJE

Slovenska prosvetna matica v Trstu priredi v torek 18. marca ob 20.30 v društvenih prostorih v ulici Machlavlvi 22-II. predavanje znanega pravika odvetnika dr. Avgusta Stilogaja o aktualni temi:

»Desetletnica republiške ustave in pravni položaj Slovencev«

zdravilnih sredstvih. Kitajci niso zaverovani samo v številne zdravilne maže, kakor so bili naši predniki, pač pa pripisujejo zdravilno moč še vse drugačnim stvarim. Kostmi in zobovja zmajev, ki jih predelajo v praške ali pilule, so še danes izredno iskana zdravila.

Zmaji - pod to besedo razume Kitajci vse ostanke prazgodovinskih bitij, največkrat živali iz terciarja. Na takih najdiščih je Azija in zlasti še Kitajska posebno bogata. Nizozemski prirodoslovec dr. Koenigswald je v neki kitajski lekarni našel zob, ki po njegovem prepričanju pripada človeškemu bitju. Zamenjava z opičjim zobom se mu zdi izključena, kajti krona zoba je pri opici popolnoma drugače grajena kot je krona človeškega zoba. V kitajski lekarni najdeni zob je šestkrat večji kot so naši zobje in dvakrat večji ob zoba odrasle gorile. Našli pa so tudi nekaj ličnih kosti odgovarjajoče velikosti, kasneje pa še več zob enake velikosti.

Ameriški znanstvenik dr. Weidenreich je prepričan, da potrjujejo te najdbe obstoj prazgodovinskega človeka, ki je po obsežnosti prekašal današnjega zemljana kar za šestkrat. Dne 9. 5. 1944 je dr. Weidenreich pred ameriško znanstveno družbo ugotavljal in dokazoval, da so pred mnogimi tisočletji, verjetno v terciarni dobi živel na našem planetu velikani.

Ali je himalajski snežni človek, o katerem obstoje prav v teh dneh znanstveniki prepričani, živeči ostanek prazgodovinskega gigantopusa, ali je to sploh človek in ne kaka sosedaj neznana živalska zvrst, to bo morda najvažnejše zoološko vprašanje sedanjih himalajskih odprav.

zasebno pobudo, socialno zakonodajo in delavsko pravico do stavk in svob. sindikatov. Ta sistem je Maš imenovalzbadljivo kapitalizem.

Na drugi strani kolektivizem ali social komunizem, ki ne priznava privatne lastnine in zasebne pobude in je postavil z Leninom totalitarno državo za nositeljico pravice do vse imovine in kot upraviteljico vsega gospodarstva.

Tudi v deželah privatne lastnine in pobude posega država vedno bolj v gospodarsko dejavnost (intervencionizem, etatizem)

Danes se vodi proti in za podržavljevanje podjetij, med zasebno ponudbo in javno birokratično upravo. Moderna država sme, izjemoma, v določenih mejah, posegati v gospodarsko življenje le da ne pohodi osnovnih temeljev svobodnega gospodarstva.

Prav nemški primer, ki ga je govornik obširno prikazal, je otipljiv znak dinamične sile vsebovane v svobodnem gospodarstvu in zasebni inicijativi ali pobudi. Tako bo skupnem tržišču prevladovalo prožnejše in konkurenčnejše svobodno gospodarstvo nad zaviralnimi birokratičnimi gospodarskimi metodami. V onih bodočih podjetjih velikanih ki bodo zgrajena na atomski in nuklearni sili in kjer bo morala država ali celo več držav skupaj sprejeti nase dolgoročna bremena in gospodarski riziko, bodo našle državne skupnosti široko področje za svoj intervencionizem in upajmo, - je zaključil predavatelj - da bo to v blagor vsem človeštvu.

Veseli večer

Glasbena Matica v Trstu je v nedeljo 9. februarja priredila v Auditoriju veseli večer, na katerem so sodelovali: kvintet Avsenik, Ježek, Pavle Kovič in duet Cvetar Jelka in Koren Franc. Treba je poudariti, da ta veseli večer ni prinesel tržaškim Slovincem samo zabave temveč kos slovenske zemlje. Posebno je navdušil Avsenikov kvintet, s svojimi pristno slovenskimi valčki in polkami. Poleg vsega pa so zelo vigrani in tehnično dovršeni. Aplavzi nabito polne dvorane so bili zasluženi, saj je publika kar žarela od navdušenja.

Goste so najprej pozdravili prireditelji večera, nato pa predstavnik A. K. »Jadrane«, ki je kvintetu izročil lep šopek okrašen s slovensko trobojnico.

3000 radijska dramska oddaja

Pred časom je slovenska tržaška radijska postaja proslavila 3000 radijsko dramsko oddajo v prikupnih prostorih restavracije »Dante«.

Vrtilim in požrtovalnim sodelavcem in vodstvu iskreno čestitamo k temu vsekakov častnemu kulturnemu dogodku.

Revija »Svetogorska kraljica«

St. 2 je izšla v Trstu. Dobi se v slovenskih knjigarnah v Trstu v Gorici in pri Flander Peter, Via Cavana 7, Trst.

UTRIPI

Naša poljudno-znanstvena in literarna priloga »Utripi« izide v povečanem obsegu 15. marca. Zagadi preoblike gradiva in tiskarskih težav, smo bili prisiljeni zakasnit.

SPM v Trstu

POD ČRTO

Delavska knjižica

Spoznal sem ga na zadnjem pustnem plesu. Po golem naključju sva obsedela v osamelem koticu in srebrala črno kavo. Nezanimanje za pustno veseljačenje naju je zbližalo.

»Ta diredaj mi ni prav nič všeč. Zdi se mi, da ne spada v naš čas. Kot mlad obvetnik se pa tem družabnim obveznostim vendar ne morem odtegniti. Človeški odnosi se le redko kdaj ustvarjajo na takih sestankih. Vendar priznavam, da je za Slovence v tem mestu družabnost v taki obliki prav tako nujna kot vse ostale kulturne prireditve...«, tako je pričel.

Mlad odvetnik se mi je že po prvih besedah prikupil. Bil je elegantno oblečen, to se pravi preprosto, povsem primerno njegovemu notranjemu obličju. Roke je imel vitke, graciozno in umirjeno jih je premikal. Črni lasje so še močno odražali od svetlosinjih, nekoliko zasenjenih oči. Po nekaj vsakdanjih stavkih se je mladi mož nenadoma spustil. Zdelo se mi je že v samem začetku, da skriva v sebi tegobo, ki išče razumevanja.

»Če vas ne nadlegujem, bi vam rad zaupal svojo najnovejšo zgodbo, je pričel. - »S tem mi boste samo ustregli, sem mu zatrjeval, človeške usode me vedno zanimajo.«

»Pred nekaj dnevi sem se mudil po opravkih pri odvetniku N. To je star gospod z dolgoletno odvetniško prakso. Je zelo ljubezniv in izredno vester. Njegov arhiv je pravi muzej. Brskala sva po starih obledenih spisih in iskala dokument, ki sem ga potreboval. Arhiv je nameščen v prostrani sobi, in med spisi je vse polno pozabljenih premetov odvetnikovih strank.

»Sam ne vem, kaj naj počnem z vsemi temi stvarmi, ki je tožil star gospod. Rad bi počasi izpregel in zadnja leta preživel v miru.«

Nisem natančno videl, kaj je bilo tu

vse nakopičeno, prostor je bil namreč precej mračen. Noteši, ključji, pasje medalje, šolski zvezki, posamezne rokavice, slike in fotografije, rjasti žepni noži in podobna šara.«

Mlad odvetnik je za trenutek umolknil. Nato je dvignil glavo in me pogledal, vendar se mi zdelo, da se je njegov pogled izgubljal v neznano daljavo.

»Kolikor vema, je nadaljeval, »ste v svojem življenju marsikaj doživeli in preživeli. Ali pa se vam je kdaj že dogodilo, da ste se po mnogih letih borbe, naporov, preganjanj in razočaranj vrnili v hišo ali naselje svojih otroških let? To mora biti veliko, izredno doživetje?« - »Ne, sem dejal, »vde desetletji mi je obisk branila črna fašistična diktatura, sedaj mi ga odreka rdeča komunistična diktatura.«

»Razumem, je dejal, »škoda, gotovo hrepenite po njem, pa bo prišel čas tudi za vas«. Prikimal sem narahlo.

»Jaz, veste, sem svoje starše izgubil v zgodnji mladosti, in vzgajali so me tuji ljudje. Le malo je stvari, ki me vežejo na mladost. Pri vas je to drugače. Iz vaših lovskih doživljanj sem razbral, kako veliko je vaše bogastvo na mladostnih spominih, zavidam vas. Rad bi nekaj pripomnil, pa nisem prišel do besede. Kljub tej spominski revščini, bi vam rad nekaj povedal. Oprostite, če sem nadležen.« - »Nadaljujte, prosim!« sem odvrnil že nekoliko nestrpen.

»Malo je stvari v menij, je nadaljeval, »ki bi me spominjale na preteklost, vendar v tisti obokani sobi pred grobiščem pozabljenih stare šare, me je obšlo nedoživljeno čustvo. Prav nič se ne sramujem priznati, obšlo me je domotožje, domotožje za spominom, ki ga ni, ker ni v meni otroške mladosti. Otroška mladost - se mi zdi - oblikuje življenje vseh ljudi na tem svetu. Domotožje po občutku, če hočete. Vse to ni bil zgolj slučaj. Od tega doživlja dalje je preteklo komaj nekaj dni - in od tedaj verujem v usodo. Poslušajte, prosim, kaj se je zgodilo!

Medtem ko mi je stari odvetnik pri-

povedoval o svojih bodočih načrtih, sem podzavestno iztegnil roko in brez premisleka prijel majhno, drobno knjižico, ki je ležala na vrhu zvezkov in papirja. Nekoč je bila črne barve, kartonasti ovoj, prepleten v močno obledelo platno in z izgubljenimi robovi. Ko sem knjižico odprl, sem takoj uganil, da je to delavska knjižica. Knjižica služkinje. Izdana je bila leta 1892 v neki kraški vasi. Prelistoval sem jo po zadnjih straneh. Tu je bila zapisana zadnja namestitev služkinje: »Zelo pridna, vestna in poštena. Pri meni je služila pet let. Jo bom zelo pogrešala. Pred tem je služila v neki mestni gostilni in še pred tem v neki mestni pralnici.

Strmel sem v knjižico in roka mi je očitno trepetala. Z okorno roko so bile na robovih napisane opombe lastnice. Srce mi je močno utripalo. Prvih strani knjižice se nisem odprl in tudi imena služkinje nisem odkril. Vendar sem vedel, da je mrtva. Zaprl sem knjižico in z naporom dejal: »Darujte mi to knjižico, gospod doktor!« - nasmešnil sem se - »kot spomin na stare čase odvetniškega poklica«. Resno sem se bal, da tega ne bo storil. Knjižica mi je bila v tem trenutku pravi zaklad. Pa je ljubeznivo dejal: »Z največjim veseljem vam jo prepustim, saj bom moral tako in tako zakuriti peč z vso to staro šaro.«

Zahvalil sem se mu. Nenadoma pa me je zgrabila nestrpna naglica. Hitro sem se poslovil in zdrljal na ulico, se odpeljal domov in se zaklenil v sobo. Iz žepa sem potegnil knjižico in jo odprl na prvi strani. Tu je bilo napisano: Marija Fabčić. Veste, čegavo je bilo to ime? Pa kaj bi ugibali, saj vas to ne more zanimati. To je ime moje babice.

Ni več dosti kaj povedati. Predvsem, ali ni vse to tako čudovito? Nekoč je pri odvetniku pozabila ali izgubila to svojo poselsko knjižico, ko je opravljala dela za druge. Takrat ni bila več mlada, roke so se ji tresle, in knjižica je obležala na tleh pisarne ali čakalnice. In prav jaz sem jo našel. V tem trenutku se je v meni nekaj spremenilo. Ne vem, če

razumete, kaj to pomeni. Nisem več človek, ki je svoje komaj poznal, ki je zrastlel med tujci, človek, ki išče zgolj delo in razvedrilo.

Sedaj vem, da so živel ljudje, ki so me z očmi daljnovidne ljubezni gledali že takrat tam, kjer stojim danes, me poznali takšnega, kakršen sem danes, me Moja mati je bila nezakonski otrok. Komaj se je še spominjam. Umrla je ko mi je bilo pet let. Vzgajala me je dobrodelna ustanova. O babci sem vedel samo to, da je kasneje živel v Ljubljani. Po enkrat na mesec mi je pisala, vendar sem njena pisma le z veliko težavo prebiral. Materin jezik so v meni dušili, pa tudi babčina pisava mi je povzročala pregledave.

Nekoč me je tudi obiskala. Prišla je slabo oblečena z majhno torbico in mi prinesla kos potice, volnene rokavice, ki jih je sama splela in par volnenih zaplestnikov ki jih tu ne poznamo. Nosila je črne rokavice, gotovo zato, da mi ne bi razkazovala svojih zgaranih rok.

Le malo je govorila in tudi sam sem jo le težko razumel. Skoraj neprijetno sem se počutil v njeni bližini, morda tudi zato, ker so jo vsi ostali postrani in zaničljivo pogledovali. Že takrat je bila stara. Njen nos se je ostro odražal od nagubanega izsušnega obraza. Takrat nisem vedel, da je delala za druge.

Nekega dne je dospela pošta o njeni smrti. Ko sem odhajal iz zavoda, so mi povedali, da mi je zapustila nekaj denarja. S tem denarjem sem se pričel solati. Sedaj boste gotovo razumeli, kaj pomeni zame delavska knjižica, ki sem jo našel po takem naključju. Sedaj tudi dobro vem, da me je imela rada. Težko je le, da ji ljubezni ne morem vračati.

Pride dan, ko se nam prikaže preteklost, ki je nismo doživeli, in šele bolečina za izgubljenim nas izoblikuje v človeka. Verujte mi, pravzaprav živim šele nekaj dni, je končal mladenič.

Skupaj sva odhajala v zgodnjih jutranjih urah iz Excelsiorja molče in oba zatopljena v iste misli.

GLASBENA MATICA V TRSTU

priredi

v soboto (danes) 1. marca ob 20.30 v AUDITORIJU

KONCERT

Sodelujejo solisti: Elvira Piščane - sopran, Renato Kodermac - tenor, Čuk Miro - bariton, Tatjana Uršič - klavir, Andro Vuga - oboa in Hrvatič Zarko - violina. Orkester Glasbene Matice in pevski zbor P. D. Slavko Skamperle pod taktirko dirigenta Oskarja Kjudra.

Vabila so na razpolago v Tržaški knjigarni, ul. sv. Frančiška št. 20 in od 19 ure dalje do pričetka koncerta v ulici Roma 15-II.

The New Leader: Smrt titovščine

Znani častnikar, Luis Fisher, je v reviji »The New Leader« objavil daljši članek pod gornjim naslovom, ki kritično osvetljuje politična kolebanja titovske politike, ki smo jim priča že nekaj časa. Izvajanja častnikarja bodo gotovo zanimala naše čitatelje, ki naslednje neprestano »titovsko obračunje po vetru« doma in tudi pri nas. Titovcem in njihovim prisklednikom pa bodo zanesljivo razpili pri bodočih volitvah, v kolikor se razpolagajo z lastno voljo in z lastnimi, svobodnimi odločitvami.

Jugoslavija je siromašna dežela z 18 milijoni nekomunističnega prebivalstva, ki mu vlada nekaj tisoč komunistov. Ti komunisti stojijo z eno nogo v sovjetskem taboru, z drugo pa v zahodnih vodah, medtem ko stegujejo roke v obe smeri, vedno pripravljeni za sprejemanje tako komunističnih kot kapitalističnih darov. Tak položaj Titove Jugoslavije izkazuje številna pogoja uganjavanja o Titovi lojalnosti. Tito pa je predvsem zvest Titovi Jugoslaviji in zlasti svoji oblasti. Politično sta si oba pojma istovetna. Če bi namreč Titova Jugoslavija ne bila državno neodvisna dežela, bi bil Tito zgolj kremelska lutka, njegova diktatura pa gola fikcija.

Od komunistične miselnosti v Titovi Jugoslaviji ni preostalo drugega razen diktature. Gospodarska struktura Titove Jugoslavije je v diametralnem nasprotju s sovjetskim gospodarstvom. Tudi državne koristi obeh dežel so povsem različne. Dokler se bo rdeči medved izogibal napadalnih težav na Balkanu, ne bo Tito gojil niti sovraštva niti ljubezni do Sovjetije. Samo v trenutkih, ko se v kakršni koli obliki vihotaplja demokracija, se Tito približuje materi vseh modernih diktatur, Sovjetiji.

V jeseni leta 1956 je demokracija na Madžarskem dvignila glavo. V času tistih usodnih 13 dni meseca oktobra in novembra 1956, ko je madžarska revolucija pretresala svet, sem se večji del časa mudil v Titovi Jugoslaviji. Številni Jugoslavlani so očitno simpatizirali z madžarskimi borci za svobodo, medtem ko so bili titovci na visokih mestih močno prestrašeni. Na severu Jugoslavije, na drugi strani državne meje, na Madžarskem, je neusmiljena stalinska klika popuščala pred narodnokomunistično vladavino Imre Nagya. Njegov režim je po štirih dneh svojega življenja pristal na uvedbo večstrankarskega ustroja. Zgrožen nad tako naglim spreminjanjem titovščine v demokracijo, je Tito javno zaploskal ubijalcem svobode in uničevalcem madžarske vstaje.

Zakaj je Tito zaprl Djilasa?

Nekaj časa zatem je Tito zaprl Milovana Djilasa, nekdanjega člana politbiroja. Tega pa ni storil zato, ker je Djilas objavil članek v reviji »The New Leader« (19. nov. 1956), ki ga ni mogel prebrati niti en sam jugoslovanski kmet ali delavec, pač pa komaj peščica jugoslovanskih razumnikov, pač pa ga je zaprl zato, da bi na ta način ljudstvu zapretil, da bo vsak poizkus opozicije neusmiljeno zatrl.

Madžarska revolucija pa ostala težka mora za Moskvo in za Tita še dolgo časa. Niti Kremelj niti Tito si ne želita, da bi se vstaja ponovila. Madžarska je potemtakem tista sila, ki je nagnala Tita k popolni spremembi odnosov od lastnega zarodka - do titovščine. Dejansko je Tito zavrnil titovščino. Razumljivo je, da ga ne mika vtikati svojega tilnika v moskovski jarem. Če pa narodni komunizem - kot ga je poučila Madžarska - grozi, da se izven jugoslovanskih mej sprevrže v zarodke demokracije, potem ga Tito pač ne more smatrati več za izvozno blago.

Madžarska je pokazala, da se položaj Titove Jugoslavije nasproti Sovjetiji korenito razlikuje od položaja satelitov. Titova Jugoslavija se je junija 1948 izmotala iz sovjetskega objema z enim samim

vladnim odlokom. Madžarska in Poljska pa bi mogli doseči isti cilj samo z ljudsko vstajo, ki bi - če bi bila dovolj močna in odločna - ne samo iztrgala obe deželi izpod sovjetskega imperijalizma, pač pa bi državljanom izvojevala tudi osebno svobodo. Ker pa je Tito zaljubljen v diktaturo, ga kar stresa že sama misel pred takim razvojem.

Za Tita pa je vprašanje ponosa in politike njegovo življenjsko vprašanje. Prav zato zavrača sleherni vzhodnoevropsko deželo pod komunistično oblastjo od zamisli po zahtevi večje osebne svobode, kakršno on sam dovoljuje Jugoslovanom. Predvsem se Tito z vsemi silami otepa kritik, da on bolj zaostaja s podeljevanjem svobode, kot pa se to dogaja v neki drugi komunistični državi. To je primer pri vzporejanju svobode, ki jo uživajo državljani na Poljskem, s tistimi svoboščinami, ki jih Tito odmerja svojim podanikom. Nadaljni zadržek je v tem, da služi obstoj večje svobode v eni izmed komunističnih dežel kot privlačni model in povzročja s tem neugodno dviganje glav med državljani druge komunistične dežele.

Poljska in Titova Jugoslavija

Gomulkova Poljska je pošiljala madžarskim vstajnikom kri in denar. Poljaki so to storili zato, ker so tudi sami hrepeli po večji državni neodvisnosti in po obširnejših pravicah v notranjosti dežele. Temu nasprotno je Tito, ki se je pred tem sprostil sovjetskega okvoja in ostal odločen, da ne zamenja diktature s svobodo, zavzel proti madžarski revoluciji sovražni odnos.

Sovjetski sateliti uživajo tako neznatno podporo svojih narodov, da bi vsako zmanjšanje sovjetske gospodolavnosti v satelitskih deželah nujno dovedlo do povečanja osebne svobode. Prav tako pa bi bili sovjetski režimi primorani popu-

Poljska: obkoljena socialistična dežela

Poljska pa koraka prav v nasproti smeri kot Tito. Poljaki so na postojankah, na katerih je bil Tito leta 1952, ko sem ga intervjuval: Poljaki verujejo, da bi zedinjena Nemčija izboljšala izgleda za pridobitev državne neodvisnosti in s tem bi bila stvar demokracije na Poljskem pospešena.

Leta 1957 sem spraševal veliko število Poljakov: »Kaj mislite o nemškem zedinjenju?«

Vsi brez razlike so mi odgovarjali, da Poljska, ki so jo v njeni zgodovini štirikrat razdelili, simpatizira z vsako deželo, ki stremi za zedinjenjem. To je bil rahlo čutni videz pravične državne koristi. Pot k svobodi Poljske vodi preko zedinjene Nemčije in krepkega Zahoda.

Na Poljskem kroži ljudska modrost, polna cinizma: Mi smo socialistična dežela obkoljena od socializma. Ta izrek izgovarjajo Poljaki s trpkim nasmehom. Njihov socializem je karikatura socializma, »obkoljenost socializma« pomeni, da jih pritiska Sovjetija.

Poljaki se še vedno bojijo Nemcev. Nemčija je njihova sveta preteklost. Tudi Sovjetija je enaka preteklost. Se več, Sovjetija predstavlja nemilo sodobno stvarnost, in na žalost temno bodočnost, ki jo je mogoče že nakazati.

Nekada dne sem v varšavskem hotelu »Bristol« naročil kosilo po rusko. Moj gost na kosilu, znani komunistični pisatelj, mi je svetloval, da z natakarnim govorim nemški, če hočem biti dobro strožen. V resnici, ko sem pričel govoriti po nemško, so se nekatere usluge znatno zboljšale. V normalnih okoliščinah en narod ne more z isto gorečnostjo sovražiti dveh narodov. Odpor proti Sovjetom,

v pozabo. Njegovo oživiljenje je bilo nujno potrebno. To je hotela tudi rdeča Ljubljana. V njem naj bi po tej zapovedi »spoštovali« desničarsko manjšino, vlada pa naj bi levica komunistične prevleke.

Na obnem zboru 26. jan. so člani že pri prvem glasovanju z veliko večino potrdili star program in ugotovili, da je levčarskih skrajnežev komaj 6, demokratov 36, 6 pa nevtralec. Zeleli so se še »enotnosti« kot jo sami pojmujejo.

Večina akademikov je svobodno, s tajnim glasovanjem odločila usodo kluba in izvolila nov odbor. Sodeč po članku v »Pr. dn.« je razvidno, da manjšina ne pozna demokracije načela, po katerem odloča večina. Tako imenovani »slovenski akademiki« seveda ne vedo in ne morejo vedeti tam, kjer jim poteka življenje, to je v vrstah totalitarizma, kaj je državna demokracija in kako se je treba v klubu vesti in obnašati. Tako so se pred demokracijo javnostjo osramotili in se povrh izkazali še za nesposobne pred pokrovitelji.

Cas in narod zahtevata marljivost in zlasti samostojne akademike, mladino močnega duha, pobude in ustvarjanja. Prihodnja pomlad naj omehča srca in vzbudi v slovenskih akademikih čut za odgovornost in pripravljenost za čase ki so pred nami.

Resnicoljubni akademiki

četi pred očitimi ljudskimi zahtevami po večjih državljskih pravicah, kar bi avtomatično oslabilo »zvezo« s Sovjetijo. V tuči madžarskih dogodkov se je Tito v polnem zavedu tega položaja in pričel razmišljati o stvarnih vrlih titovščine. V samem začetku je bila titovščina zamišljena kot »svobodna« od Moskve, ne pa tudi sprostiti »za« ljudstvo. Izkazalo pa se je, da sta obe zamisli nerazdeljiva dvojčka.

Politične zastave v vetru

Titovo, zavračanje narodnega komunizma, je povzročilo daljnosežne spremembe v svetovni politiki. Neposredni izsledki tega je bilo ponovno preoblikovanje iste, večnega evropskega trikotnika, ki se imenuje Sovjetija, Nemčija, Poljska.

Zaradi predhodnih priprav za tako politično »grupacijo« sta se Tito in Hruščev sestala 1. in 2. avg. 1957 neke v Romuniji. Naslednjega dne je uradno poročilo »ponovno potrdilo« sporazum v osnovnih vprašanjih o sejanju mednarodnega položaja. Še v teku avgusta 1957 sem vprašal nekoga visokega jugoslovanskega funkcionarja v Beogradu, ali bi istovestnost pogledov dosegli tudi pri morebitnem sestanku Tita z ameriški ali britanskimi zastopniki? Odgovoril mi je: »Ne!«

Prvi sadovi sporazuma v Romuniji so dozorili septembra 1957, ko je Titova Jugoslavija priznala vzhodnonemško lukovno vladavino. Ta poteza je jasno izpričala drakonistično preobrat Titovega stališča, ne samo nasproti nemškemu vprašanju, pač pa tudi glede bodočnosti sovjetskih vzhodnih satelitov.

Junija 1952 sem v teku intervjuja, posneta na megalomanski trak, ki mi ga je kasneje v študentski izročil Titovo tajištvo, vprašal Tita: »Ali si želite nemškega zedinjenja?« Zelel bi vsekakor zedinjenje Nemčije,« je odgovoril Tito.

Geografski položaj Poljske, ki se je pred drugo svetovno vojno znašla med kladivom Moskve in nakovalom Berlina, je bil vse prej kot zaviden. Danes pa je njen položaj še primerno slabši, ko je z vseh strani obkoljena od sovjetskih napadalnih sil. Zato vlada med uradnimi krogi splošna želja za pomirjenje z Zahodno Nemčijo. Gomulkovi sledilci tega niso prikrivali, kaj sem z njimi razgovarjal avgusta 1957. Tudi za Tita in Hruščeva to ni bila nobena skrivnost.

Torpediranje poljsko-nemškega zblizanja Adenauerjeva vlada in Poljska sta smatrali, da je nujno potrebno izboljšanje medsebojnih odnosov. Nekaj časa potem, ko sem zapustil Varšavo, sem razgovarjal z zahodnonemskim zunanjim ministrom von Brentanom. Ko sem mu razlagal gospodarske težave Poljske republike, mi je dejal: »Mi bi Poljski radi pomagali. V zvezi z najvažnejšim vprašanjem nekdanjih nemških področij na drugi strani reke Odra in Nise, ki so danes v posesti Poljske, mi je von Brentano dejal, da Nemčija ne misli in da tudi ne bo storila ničesar niti s silo niti s pogajanjem proti odvzemu teh pokrajin, čeprav te odujutev ne more priznati. Te zadeve enostavno ni treba niti omenjati. Ker je poljsko zunanje ministrstvo zavzelo isto stališče, ni bilo nobenih zaprek za obnovitev diplomatskih odnosov med Bonom in Varšavo, kar naj bi se zgodilo po Brentanovih zamislih po končanih volitvah 15. sept. 1957.

V začetku septembra 1957 pa je asketični Gomulka, ki živi s svojo ženo v dvo-sobnem stanovanju v Varšavi, odpotoval v Beograd, da se sestane s Titom, ki je nadvse razkošen in potraten. Ze v svojih prvih izjavah je Tito sprožil vprašanje meje na rekah Odra in Nisa. Ob zaključku pogajanj je Tito v skupnem uradnem poročilu priznal črto Odra-Nisa kot legitimno državno mejo med Poljsko in Nemčijo. Oba pa sta predlagala, naj bi isto štorile tudi še druge vlade.

Gomulka ni mogel odkloniti tega Titovega darila, saj je naravno, da Poljska teži za istim ciljem. Poljaki pa so želeli, da bi tudi Zahodna Nemčija storila nekaj podobnega. Ze kmalu zatem pa je Titov manever s priznanjem Vzhodne Nemčije, s čemer je razhudil bonsko vlado in povzročil prekinitev diplomatskih odnosov med Bonom in Varšavo, torpediral zblizanje med Zahodno Nemčijo in Poljsko, kar sta obe vladi tako iskreno želeli.

Hruščev je gotovo žarel od zadovoljstva. To je bila zmaga, ki mu je vlivala moči v borbi za njegovo osebno notranje gospodarstvo. Kajti prav tako kakor sta ga poljska in madžarska revolucija oktobra in novembra 1956 oslabilili in izzvali sestanek Centralnega komiteja decembra 1957 in skoraj dovedli do njegove odstranitve meseca junija 1957, tako so nadaljnji dogodki: sestanek s Titom v Romuniji avgusta 1957, preprečitev zblizanja med Bonom in Varšavo kakor tudi neodločen, delno uspešen pritisk na Gomulko, da se

Nato sem ga vprašal, kaj misli o nemškem oboroževanju. Odgovoril mi je, da odobrava oborožitev Nemčije, vendar ne za militaristične namene. »Kaj se ne bojite oborožene Nemčije?« sem vprašal. »Strah ali nek, je odgovoril Tito, oborožena Nemčija je nekaj logičnega in tako tudi mora biti. Ni mogoče prisiliti neko deželo, da ostaja neoborožena za dolgo dobo časa.«

Ali pa ne bo vstopil v združene Nemčije, sem vprašal dalje, dovedla do izgube satelitov za Sovjetijo? »V skrajni analizi da, mi je zaškilil Tito in nadaljeval, soni v Moskvi grešijo. Bolje je imeti nevtralnega sosedo kot nezanesljivega satelita. Sovjetija, je dodal Tito, ne more za vse večne čase komandirati satelitov. (Sedajji Hruščevni napori po nevtalizaciji nekaterih dežel so torej Titovo maslo. Op. prev.)

Meseca avgusta 1957 pa mi je visok uradni jugoslovanskega zunanjega ministrstva v Beogradu dejal sledeče: »Mi ne računamo več na terminsko osvoboditev satelitov. Ko sem zahteval pojasnila glede priznavanja Vzhodne Nemčije, je dejal: »Obstojati dve Nemčiji in njihovo zedinjenje ni več stvarnost. Dve Nemčiji sta obstojali tudi leta 1952. Takrat se je Tito, bodoči narodni komunist, brigal predvsem zato, kako bi pomagal satelite osvoboditi izpod sovjetskega jarma. Zato je tudi želel zedinjenje Nemčijo kot sredstvo, ki naj prepreči napredovanje sovjetskega imperijalizma. Nasprotno je danes Tito proti zedinjenju Nemčije in proti osvoboditvi satelitov. Dvoje okoliščin je za to Titovo obračanje zastave po vetru predvsem zanimivih: 1) Hruščevljevo sponženje Tita z laskavimi pripisanimi po odpustanju, kar izredno prija Titovemu samoljublju in sovjetska pomoč, ki naj bi zakrpal jugoslovanske gospodarske in vojaške potrebe; 2) Madžarska. Obe okoliščini sta znatno zmanjšali razlike med Beogradom in Moskvo.

po koru Moskvi, okreplje Hruščevljeve pozicije na notranji sovjetski fronti. Čeprav Tito ni kremelski suženj, je vendar Hruščevu storil ogromno uslugo. Da bi dokazal svojo samostojnost, se je Tito odločil da ne pojde v Moskvo na proslavo štiridesetletnice oktobrske revolucije. Tja pa je poslal svoja zastopnika, Edvarda Kardelja in Aleksandra Rankovića, ter jima zaukazal, da ne podpisata komunistične deklaracije, ki so jo takrat objavile vse vladajoče komunistične partije.

Zamotan klobčič Elementi Titove politike so zamotan klobčič. Navajam, da stoji sam v središču svetlobe in sija, mu ni prijalo, da ta sijaj deli s se si najširšim veličanstvom, kakršne je Mao Ce tung. Tito prav tako ne želi vstajenja Kominforma, kar je pripravil Hruščev. To zato, ker bi taka organizacija razširila svojo oblast na vse komunistične države, vključno Jugoslavijo. Vsaka oblika Kominforma, pod kakršnim koli imenom, vzbuja grenke spomine na histerična obračunavanja med Titom in Stalinom v letih 1947-48.

Tito zelo dobro pozna naravo sovjetskega imperijalizma, zato ne bo nikoli prostovoljno pristal, da ta organizacija ponovno razširi svojo gospodolavnost nad Jugoslavijo. Titov ideal je, da bi ostal enako oddaljen od Sovjetije kot od Združenih držav. Glede tuje pomoči je bil Titov moto vedno isti in je tak tudi ostal: »jemljiti« ne glede na to, ali se imenuje darilje Vzhod ali Zahod. V kolikor bi se vezal z Zahodom, bi povzročil v Jugoslaviji okrepitev »djilasizma« ali socialne demokracije. V kolikor bi se povezal s Sovjetijo, bi Jugoslavijo podredil Moskvi. Prav zato je za Tita nevtralizem tako privlačen. Obe strani ga snu-

Zamotan klobčič

Elementi Titove politike so zamotan klobčič. Navajam, da stoji sam v središču svetlobe in sija, mu ni prijalo, da ta sijaj deli s se si najširšim veličanstvom, kakršne je Mao Ce tung. Tito prav tako ne želi vstajenja Kominforma, kar je pripravil Hruščev. To zato, ker bi taka organizacija razširila svojo oblast na vse komunistične države, vključno Jugoslavijo. Vsaka oblika Kominforma, pod kakršnim koli imenom, vzbuja grenke spomine na histerična obračunavanja med Titom in Stalinom v letih 1947-48.

Tito zelo dobro pozna naravo sovjetskega imperijalizma, zato ne bo nikoli prostovoljno pristal, da ta organizacija ponovno razširi svojo gospodolavnost nad Jugoslavijo. Titov ideal je, da bi ostal enako oddaljen od Sovjetije kot od Združenih držav. Glede tuje pomoči je bil Titov moto vedno isti in je tak tudi ostal: »jemljiti« ne glede na to, ali se imenuje darilje Vzhod ali Zahod. V kolikor bi se vezal z Zahodom, bi povzročil v Jugoslaviji okrepitev »djilasizma« ali socialne demokracije. V kolikor bi se povezal s Sovjetijo, bi Jugoslavijo podredil Moskvi. Prav zato je za Tita nevtralizem tako privlačen. Obe strani ga snu-

dogodki doma

KONCNO VSAJ EN GLAS. Listi poročajo, da se je vsedržavna trgovinska konfederacija po preučitvi ugotavljanj Tržaške trgovske zbornice in drugih organizacij zavzela za ustanovitev proste cone v našem mestu. S tem se je ta vsedržavna ustanova solidizirala z ugotovitvami Tržačanov in bo morda s svojim vplivom le premaknila to življenjsko vprašanje z mrtve točke.

VOLILNE KOMEDIJE. Po nepovrženem vzorcu Mussolinijevih in Hitlerjevih »plebiscitov« pripravljajo v Titovi Jugoslaviji volilno burko. Za prihodnje dni je napovedan govor samega Tita. Komu služijo vse te pacade, je v resnici razodnemu človeku težko uganiti. Volilni izidi so vendar že v naprej zaukazani s strani partijskih močev. Udeležba: 99,9 odstotkov; za nadaljevanje totalitarizma 99,9 odstotkov. Če bi človek tako lahko uganil trinajstico, bi bilo skoraj laže postati milijonar kakor pa nezaposlenec v Trstu.

POTNI LISTI. Tržaška kvetura sporoča, da prosilec za izdajo potnih listov kakor tudi tistim, ki potni list obnavljajo ni treba prilagati potrdila državnega tožilstva in tudi ne potrdil preture.

bita; obe ga plačujeta, nobena pa ga ne more pridobiti zase. Ta kolebanja na ostri noži prinašajo Titu vpliv v Indiji, Burni, na Srednjem vzhodu in v OZN. Vse to pa izredno laska Titovemu neskončnemu samoljubju.

Na drugi strani Tito preprečuje s svojim moskovskim sodelovanjem težnje po protitotalitarni svobodi satelitov in s tem tudi v Jugoslaviji. Prav tako omogoča Titovo prijateljstvo s Kremeljem, da zmanjšuje drago vojaško napetost, ki razkrajja živce in katero je Stalin namenoma ustvaril po juniju 1948 vzdolž celotne meje, ki loči Jugoslavijo od satelitov. Zahod nima na razpolago podobnih izsiljevalnih instrumentov. Ko je poleg vsega tega postala Sovjetija leta 1956 izvor ogromne gospodarske in vojaške pomoči za skrahirana satelitska gospodarstva, je moskovski vpliv na Tita močno porastel.

Tito hoče sam veslati v svojem čolnu. Medtem pa je v razburkanem balkanskem morju že velik uspeh, če ostaja čoln v normalnem položaju in se nikamor ne premika. Verjetno pa je, da bo Tito s povečano hitrostjo zaveslal proti sovjetski obali. Njegov čoln se bo obrnil proti Zahodu samo v primeru, če bo demokracija Evropa gospodarsko, politično in vojaško še složnejša v lastni notranjosti in v skupnosti z Združenimi državami. Obrnil pa se bo tudi v primeru, da v sami Jugoslaviji vzkljeje močne sile z zahtevo po svobodi.

Proti davčnim bremenom!

Z ozirom na težak položaj našega kmetijstva in visoka davčna bremena za naše kmečke posestnike, je Glavni odbor »Slovenske demokratske zveze« v Trstu izglasoval na svoji zadnji seji sledečo

RESOLUCIJO

Z vseh delov Tržaškega ozemlja prihajajo pritožbe o težki kmetijski krizi in o neizmernem zvišanju zemljiških davkov. Pri nekaterih kmetijah so se davščine zvišale od lani do letos za 90 odstotkov. Zemlja naših kmetov je kraška ali peščena, pusta in nerodovitna, ki daje en sam pridelek na leto. Zato je tržaškemu kmetu, ki je le srednje ali male velikosti, nemogoče da bi od svoje zemlje živel kljub 12 do 18 urnemu dnevnemu delu.

To je glavni vzrok, da mladina beži iz kmečkih posestev. Obstane kmetijstva na Tržaškem je močno ogroženo.

Apeliramo zato na generalnega komisarja gosp. dr. Giovannija Palamara, da preuči tržaško kmetijsko vprašanje s pomočjo kompetentnih organov in da predlaga osrednji vladi izredne ukrepe in posebne olajšave za tržaško kmetijstvo.

Trst, 18. februarja 1958.

Slovenska demokratska zveza

† Dr. Ivo Kranjec

V nedeljo 16. feb. je nepričakovano umrl podjetni in priljubljeni tržaški gospodarstvenik, dr. Ivo Kranjec, lastnik prevoznega podjetja. Ob težki izgubi izrekamo preostalim naše iskreno sožalje!

Pogrebno društvo v Rojanu

Vabi člane na svoj 67. letni občni zbor, ki se bo vršil v nedeljo 2. marca t.l. ob 10 uri. V prostorih ul. Moreri 34.

PODPIRAJTE SDD

DAROV! Za tiskovni sklad »Demokracije« so darovali: Gospa Ana Vrtovec iz Gorice lir. 790. Gospa G. Mo. iz Italije lir. 1.000. N. N. lir. 1.500. N. N. iz Sovodenj lir. 500. N. N. iz Sovodenj lir. 400. N. N. iz Peči z željo, da bi Demokracija zopet izhajala tedensko lir. 1.000. Gosp. P. T. iz Sovodenj lir. 300. Gosp. Milan Prinčič iz Kanade 1 dolar.

Za Slovensko dobrodelno društvo v Trstu: Gospa Olga Panjek lir. 6.000. G. Jože Škerbec lir. 5.000. Družina M. Sancin, Skedenj lir. 1.000. Namesto venca na grob dr. Kranjca. Družina E. Železnik-Udovič lir. 1.500. Goričani, prijatelji SDD lir. 2.100.

Za onemogočeno učiteljico, Gospa Ana V. iz Gorice lir. 1.000.

Počastitev spomina pok. Josipa Puharja družina Puharj ob prvi obletnici njegove smrti Lir. 20.000 za šolsko blagajno. Višje realne gimnazije, Lir. 10.000 za SDD in Lir. 5.000 za Tomčičev sklad.

Počastitev spomina pok. dr. Iva Kranjca daruje družina Puharj Lir. 3.000 za SDD.

Uredništvo in uprava: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75. Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18-I.

CENA: posamezna številka L 30.—. Naročnina: mesečno L 50.—, letno L 600.—. Za inozemstvo: mesečno L 90.—, letno L 1000.—. Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223.

Odgovorni urednik: Prof. IVAN RUDOLF. Tiskarna Adria, d.d. v Trstu.

Občni zbor S. A. K. „Jadran“

SAK »Jadran« je bil ustanovljen na pobudo SDZ, ki je nastala l. 1947 kot politična organizacija na Tržaškem.

V prvi številki drugega letnega revije »Jadran« so na 18 strani natisnjene telebesede: »Slovenski, hrvaški in srbski akademiki na STO-ju stojimo na braniku krščanskih in narodnih svetinj. Izkažimo se vredne tradicije svobodnih akademskih rodov.« Tedanji člani »Jadrana« (1947 l.) so kot ideálni mladi ljudje, prepričani v svoje poslanstvo, sprejeli narodni program, ki so ga strnili v Cankarjev stavek: Mati, domovina, Bog.

Klub je rasel in se razvijal. Še danes je živo v spominu, kako so navdušeno pripravljali klubove prostore v ulici Machiavelli 22-II, igrali v orkestru, prihajali k vjam pevskega zbora, ki je nastopil tudi na veliki Prešernovi proslavi leta 1948 v hotelu »Excelsior Palace«. To živahno klubovo delovanje pa ni bilo vse pokrovitelj »slovenskih akademikov«, ki so se oglasili v »Pr. dn.« z dne 19. t.m.

Ne bomo se na dolgo razpisovali o »svetovalcih«, ki so se med članstvo »Jadrana« vrivali kot »krščanski socialni akademiki in bili na tistem domeni z redkimi člani in starejšinami »fratelančne titokomunistične visokošolske zveze«. Prav ti so namreč speljali »Jadran« v titovske vode, v ulico Ruggero Manna in s tem na rob prepada. Tam so mladino omrtvili.

»Jadran« je tako za nekaj let odjadral